Nr 28.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om val av borgmästare och lagfaren rådman; given Stockholms slott den 26 januari 1945.

Under åberopande av bilagda i statsrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att, under förutsättning att av riksdagen såsom vilande antaget förslag till ändrad lydelse av § 31 regeringsformen varder slutligen godkänt, antaga härvid fogade förslag till lag om val av borgmästare och lagfaren rådman.

GUSTAF.

Thorwald Bergquist.

Förslag
till
Lag
om val av borgmästare och lagfaren rådman.

I anledning av § 31 regeringsformen förordnas som följer.

Inledande bestämmelser.

1 §.

När befattning som borgmästare eller lagfaren rådman blivit ledig, skall för upprättande av förslag till befattningens besättande förrättas val enligt vad nedan stadgas.

Konungen äger förordna om uppskov med befattningens besättande. Väckes i stad fråga om uppskov och sökes sådant inom en månad från det befattningen blev ledig, eller skall efter vad särskilt är stadgat anmälan om ledigheten göras hos Konungen, skall med åtgärd för befattningens tillsättande anstå till dess Konungen förordnat att befattningen skall besättas eller tiden för meddelat uppskov gått till ända.

Förberedande åtgärder.

2 §.

Där ej med besättande av ledigbliven befattning skall anstå, har magistraten att ofördröjligen i allmänna tidningarna och medelst anslag å rådhuset kungöra ledigheten, med tillkännagivande att till Konungen ställd ansökan till befattningen, åtföljd av tjänsteförteckning, skall hava inkommit till magistraten inom en månad från det kungörelsen blivit införd i allmänna tidningarna.

3 §.

Efter ansökningstidens utgång skall magistraten överlämna ansökningshandlingarna till hovrätten, som har att avgiva yttrande rörande sökandena och ordningen mellan de tre vilka enligt hovrättens mening med hänsyn till förtjänst och skicklighet böra främst ifrågakomma, med anmärkande tillika om hovrätten finner någon av sökandena icke vara behörig till befattningen. Då fråga är om rådmanstjänst, skall magistraten vid ansökningshandlingarnas överlämnande till hovrätten avgiva eget utlåtande i ärendet.

Sedan handlingarna i ärendet återställts, har magistraten, då borgmästartjänst skall tillsättas, att omedelbart föranstalta om val enligt vad nedan sägs; är fråga om rådmanstjänst, skall magistraten överlämna handlingarna jämte hovrättens yttrande till stadsfullmäktige.

Val av borgmästare.

4 §.

För val av borgmästare gälle med de undantag som föranledas av föreskrifterna i denna lag i tillämpliga delar vad om val av stadsfullmäktige är stadgat.

5 §.

Magistraten skall utsätta dag, tider och ställen för valet.

Kungörelse om valet skall minst två veckor förut anslås å rådhuset och därjämte inom samma tid införas i den eller de tidningar, vari kommunala meddelanden för staden intagas. I kungörelsen skall meddelas uppgift å sökandena till befattningen och ordningen mellan de tre i hovrättens yttrande främst upptagna, med anmärkande tillika om någon av sökandena enligt hovrättens mening icke är behörig till befattningen. I kungörelsen skall tillkännagivas dag, tider och ställen för valet samt varest ansökningshandlingarna och hovrättens yttrande under tiden till valet tillhandahållas de röstberättigade.

6 §.

För valet utgör staden en valkrets, vilken dock, där så för rösternas uppsamlande anses nödigt, må av magistraten delas i lämpligt antal valdistrikt. Vid sådana skilda förrättningar äger magistraten låta sig företrädas av deputerade, tre i varje valdistrikt, av vilka en av magistraten förordnas till ordförande. Till deputerad må i händelse av behov utses den som eljest ej tillhör magistraten. I den mån suppleanter för valförrättarna eller särskilda protokollförare anses erforderliga må sådana av magistraten förordnas.

Valsedel må avlämnas endast vid förrättning som avses i första stycket; och skall förty vad i kommunala vallagen stadgas om rätt att i vissa fall avlämna valsedel å postanstalt, beskickning eller konsulat icke äga tillämpning.

7 §.

Valsedel må ej förses med partibeteckning. Valsedel skall innehålla namn å en, två eller tre till befattningen behöriga personer. Namnen skola å valsedeln uppföras i följd, det ena under det andra.

Är något namn å valsedel överstruket, eller framgår med avseende å något där förekommande namn ej fullt otvetydigt vem därmed åsyftas, eller upptager valsedel namn å någon som är obehörig, anses sådant namn såsom obefintligt. Äro å valsedel upptagna flera giltiga namn än tre, anses det eller de sista övertaliga namnen såsom obefintliga.

8 §.

Sammanräkning av valsedlarna skall påbörjas inom sju dagar efter valdagen. Särskild sammanräkning skall ske för besättande av vart och ett av de tre förslagsrummen.

Vid första sammanräkningen gäller varje valsedel såsom hel röst för det första, såsom halv röst för det andra och såsom tredjedels röst för det tredje å densamma upptagna namnet. Det namn som fått högsta rösttalet erhåller första förslagsrummet.

Vid andra sammanräkningen gäller valsedel, vilken icke upptager det namn som erhållit första förslagsrummet, på det sätt som för första sammanräkningen stadgats. Valsedel, vilken innehåller det namn som uppförts i första förslagsrummet, gäller såsom halv röst för det första och såsom tredjedels röst för det andra av de återstående namnen. Det namn som vid sammanräkningen fått högsta rösttalet erhåller andra förslagsrummet.

Vid tredje sammanräkningen gäller valsedel, som icke upptager något av de redan på förslaget uppförda namnen, på det sätt som för första sammanräkningen stadgats. Valsedel, som upptager ett av dessa namn, gäller såsom halv röst för det första och såsom tredjedels röst för det andra av de återstående namnen. Valsedel, som upptager båda de uppförda namnen, gäller såsom tredjedels röst för det återstående namnet. Det namn som vid tredje sammanräkningen fått högsta rösttalet erhåller tredje förslagsrummet.

Mellan lika rösttal skiljes genom lottning.

Därest vid sammanräkningen av rösterna befinnes, att någon som ej är sökande till befattningen skulle enligt ovan upptagna bestämmelser ifrågakomma till ett av förslagsrummen, har magistraten att inhämta uppgift av honom huruvida han är villig att mottaga kallelsen. Förklarar han sig ej vara villig att mottaga densamma, eller avgiver han icke svar å magistratens förfrågan inom två veckor efter det meddelandet blivit honom i rekommenderat brev tillsänt, betraktas hans namn såsom obefintligt och företages med iakttagande härav i nödig utsträckning ny sammanräkning av rösterna.

9 §.

Så snart efter slutförd sammanräkning av rösterna kan ske skall magistraten, med ledning av ovan lämnade föreskrifter, upprätta förslag till besättande av befattningen. Å tid, som meddelas genom anslag å rådhuset och medelst införande av kungörelse i den eller de tidningar, vari kommunala meddelanden för staden intagas, skall valets utgång offentligen tillkännagivas å rådhuset genom uppläsning av de vid sammanräkningen och förslagets upprättande förda protokollen, och skall därvid jämväl besvärshänvisning lämnas. Valförrättningen anses därmed avslutad.

10 §.

Över valet må anföras besvär vilka, ställda till Konungen, skola inom tjugu dagar efter valförrättningens avslutande hava inkommit till länsstyrelsen, som efter inhämtande av vederbörandes förklaringar har att med

eget yttrande insända besvärshandlingarna till Konungen. Ej må klagan över något av magistraten på grund av denna lag meddelat beslut föras annorledes än i sammanhang med klagan över valet.

Val av lagfaren rådman.

11 §.

Val av lagfaren rådman förrättas av stadsfullmäktige med iakttagande av vad nedan stadgas.

12 §.

Valet skall förrättas med enkla, slutna och omärkta sedlar.

I övrigt gälle i fråga om valet vad i 7 och 8 §§ är stadgat; dock må å valsedel ej upptagas namn å någon som ej inom föreskriven tid sökt tjänsten. Förekommer å valsedel sådant namn, anses det såsom obefintligt.

13 §.

Så snart efter slutförd sammanräkning av rösterna kan ske skola stadsfullmäktige, med ledning av ovan lämnade föreskrifter, upprätta förslag till besättande av befattningen. Protokoll över sammanräkningen och förslagets upprättande skall jämte handlingarna i ärendet tillställas magistraten.

14 §.

Vill någon klaga över valet, gälle därom vad i fråga om besvär över stadsfullmäktiges beslut i allmänhet är stadgat.

Gemensamma bestämmelser.

15 §.

Avlämnade valsedlar skola, sedan de uppräknats och protokollförts, förvaras under försegling till dess valet vunnit laga kraft eller i händelse av besvär dessa blivit avgjorda.

16 §.

Protokollet över valförrättningen skall jämte övriga handlingar i ärendet av magistraten insändas till länsstyrelsen, som efter det valet vunnit laga kraft ofördröjligen översänder handlingarna till Konungen.

Denna lag träder i kraft den dag, då Konungen låter i riksdagen uppläsa öppet brev att kungörelse utfärdats om ändrad lydelse av § 31 regeringsformen. Genom lagen upphävas lagen den 14 mars 1921 (nr 89) om val av borgmästare i stad med magistrat samt av rådmän och magistratssekreterare i Stockholm så ock vad i lag eller särskild författning eljest finnes mot denna lag stridande.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 26 januari 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, OHLIN, DANIELSON, ANDRÉN.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bergquist, anmäler efter gemensam beredning med chefen för socialdepartementet fråga om *ändrade bestämmelser rörande val av borgmästare och lagfaren rådman* samt anför följande.

Bestämmelser i regeringsformen.

I § 31 regeringsformen i dess gällande lydelse föreskrives, att då fråga uppkommer om utseende av borgmästare i stad med egen jurisdiktion, stadens röstberättigade män och kvinnor äga föreslå tre behörige personer, varefter Konungen bland de föreslagna utnämner en till innehavare av befattningen. På samma sätt skall förhållas med rådmans- och magistratssekreteraresysslorna i Stockholm. Närmare bestämmelser om val för upprättande av förslag till ifrågavarande befattningar skola meddelas genom särskild, av Konungen och riksdagen samfällt stiftad lag. Med stöd av sistnämnda stadgande har utfärdats lagen den 14 mars 1921 om val av borgmästare i stad med magistrat samt av rådmän och magistratssekreterare i Stockholm. I fråga om rådmanstjänsterna i andra städer än Stockholm gäller på grund av äldre författningar, att rådman utses av stadsfullmäktige, varefter länsstyrelsen utfärdar fullmakt för den valde.

Enligt 4 kap. 2 § nya rättegångsbalken skola borgmästare och rådman utnämnas av Kungl. Maj:t. Därvid förutsättes, att val dessförinnan skall äga rum. Några bestämmelser om valet ha ej upptagits i paragrafen, utan detta ämne har hänvisats till särskild lagstiftning.

Med skrivelse den 17 mars 1944 överlämnade processlagberedningen betänkande med förslag till lag om införande av nya rättegångsbalken m. m. (SOU 1944: 9 och 10). Betänkandet innehöll bland annat utkast till viss ändring av § 31 regeringsformen. Ett med detta utkast överensstämmande förslag till grundlagsändring framlades därefter för 1944 års riksdag och antogs av riksdagen som vilande. Förslaget innebär icke någon ändring i fråga om reglerna för tillsättning av borgmästartjänst. Stadgandet att samma regler som för borgmästartjänst skola tillämpas med avseende å rådmän och magistratssekreterare i Stockholm har däremot ersatts med en för alla städer gällande före-

skrift att, då lagfaren rådman skall tillsättas, staden äger föreslå tre behörige personer, av vilka Konungen utnämner en till befattningen. Det har förutsatts, att stadens förslagsrätt i detta fall skall utövas av stadsfullmäktige. Vad angår valproceduren hänvisas liksom beträffande borgmästartjänst till särskild, av Konungen och riksdagen samfällt stiftad lag.

Processlagberedningens förslag.

Processlagberedningen, som ansett att bestämmelserna om borgmästarval och rådmansval borde sammanföras i en gemensam lag, har i enlighet härmed utarbetat ett förslag till *lag om val av borgmästare och lagfaren rådman i stad.*

I 1 § av detta förslag meddelas bestämmelser om kungörande av ledighet å borgmästar- eller rådmanstjänst samt om ordningen för sökande av sådan tjänst. Paragrafen ansluter sig nära till motsvarande stadganden i 1921 års lag om val av borgmästare m. m.

Första stycket av 2 § innehåller en allmän föreskrift att för val av borgmästare i tillämpliga delar skall gälla vad om val av stadsfullmäktige är stadgat. Från denna regel, som hämtats från 6 § i 1921 års lag, ha dock av praktiska skäl gjorts vissa undantag, vilka likaledes äga motsvarighet i gällande rätt.

I andra stycket har upptagits bestämmelse att val av rådman skall förrättas av stadsfullmäktige. Detta innebär, i överensstämmelse med det förslag till grundlagsändring som framlagts vid 1944 års riksdag, att rådman i Stockholm icke längre skall väljas av de röstberättigade direkt.

Under 3—5 §§ givas regler om vad magistraten efter ansökningstidens utgång har att iakttaga med avseende å valets förberedande och verkställande.

I denna del innefatta de föreslagna stadgandena den nyheten, att inkomna ansökningshandlingar före valet skola översändas till hovrätten för inhämtande av hovrättens yttrande angående sökandenas kvalifikationer för befattningen. Som beredningen erinrar har ett förslag i sådan riktning framlagts redan tidigare i ett av särskilda sakkunniga den 8 november 1933 avgivet betänkande angående ordningen för stadsdomartjänsternas tillsättande m. m. (SOU 1933: 31). I de yttranden som avgåvos över sistnämnda betänkande tillstyrktes i allmänhet vad de sakkunniga förordat i detta avseende. Från vissa håll gjordes dock gällande att därigenom städernas självbestämningsrätt skulle trädas för nära. Häremot erinrar beredningen, att hovrättens yttrande blott avsetts att tjäna till vägledning för valmännen. En sådan vägledning vore enligt beredningens uppfattning desto mera påkallad som det endast i undantagsfall kunde väntas att väljarna skulle kunna skaffa sig mera ingående kännedom om samtliga sökande. De upplysningar om sökandena som kunde inhämtas på privat väg komme helt naturligt ofta att sakna nödig objektivitet. Enligt beredningens mening vore därför en prövning av offentlig myndighet ägnad att underlätta valmännens ställningstagande och därigenom bereda ökad trygghet för ett lämpligt val.

I vissa remissyttranden över 1933 års förslag förordades, att uppdraget att

avgiva yttrande angående de sökande till stadsdomartjänst skulle överlämnas åt magistraten i stället för åt hovrätten. Beredningen har framhållit, att vad borgmästarval beträffade flera skäl talade mot en dylik ordning. Vid sådant val vore ej sällan en eller flera av magistratens ledamöter sökande. På grund härav och med hänsyn till borgmästarens ställning inom magistraten funne beredningen det mindre lämpligt att yttrande avgåves av denna myndighet. I fråga om rådmansval förelåge väl icke lika starka skäl för yttrande av högre myndighet än magistraten. Beredningen ansåge emellertid det vara av värde, att hovrätten även vid rådmansval finge tillfälle att tillkännagiva de synpunkter som av hovrätten i allmänhet tillämpades beträffande domarutnämningar.

Som ett alternativ till förslaget, att den yttranderätt som i 1933 års betänkande tillagts hovrätten i stället skulle anförtros åt magistraten, hemställdes i vissa yttranden över sistnämnda betänkande, att magistraten vid ansökningshandlingarnas överlämnande till hovrätten skulle få uttala sig angående den ordning i vilken magistraten ansåge de sökande böra ifrågakomma. I fråga om borgmästartjänst har beredningen av de skäl som nyss angivits ansett sig icke böra biträda denna hemställan. Vad åter angår rådmanstjänst har beredningen däremot icke funnit anledning till erinran mot förslaget. Beträffande sådan tjänst har beredningen också ansett starkare skäl föreligga att inhämta även magistratens mening. På grund härav har i 5 § av beredningens förslag upptagits föreskrift att, då fråga är om rådmansval, magistraten skall vid ansökningshandlingarnas översändande till hovrätten bifoga eget yttrande.

Vad angår den närmare innebörden av hovrättens uppgift förordades i 1933 års betänkande, att hovrätten skulle upprätta förslag å de tre sökande som med hänsyn till förtjänst och skicklighet främst borde ifrågakomma till befattningen. I vissa av de yttranden som avgåvos över betänkandet uttalades farhågor för att hovrätten vid sitt bedömande komme att taga alltför stor hänsyn till formella meriter och att frågan om de sökandes kompetens från administrativa och kommunala synpunkter icke komme att bliva tillbörligt beaktad. Med anledning därav har beredningen, för att starkare framhålla att hovrätten har att beakta alla de omständigheter som äro av betydelse, förordat att som kvalifikationsgrund uttryckligen omnämnes, jämte förtjänst och skicklighet, även lämplighet för befattningen. I överensstämmelse därmed har i beredningens text hovrättens uppgift angivits vara att avgiva yttrande rörande de sökande samt ordningen mellan de tre som enligt hovrättens mening med hänsyn till förtjänst och skicklighet samt lämplighet i övrigt för befattningen borde främst ifrågakomma vid valet. Härjämte skall hovrätten anmärka, om hovrätten finner någon av de sökande icke vara till befattningen behörig.

Sedan hovrättens yttrande avgivits, skall det enligt förslaget åligga magistraten att bringa yttrandet till valmännens kännedom. Vid borgmästarval skall sålunda i valkungörelsen angivas, förutom sökandenas namn, även ordningen mellan de tre som hovrätten satt främst samt varest hovrättens yttrande under tiden till valet hålles tillgängligt för de rösträttigade. Har hov-

rätten funnit någon av sökandena obehörig, skall jämväl detta anmärkas i kungörelsen. Vid rådmansval skall magistraten överlämna hovrättens yttrande till stadsfullmäktige.

I 6—8 §§ i förslaget ha upptagits bestämmelser om valsättet samt angående valsedlarnas innehåll och röstberäkningen m. m.

Liksom enligt gällande rätt skall enligt förslaget vid val av borgmästare å valsedel kunna upptagas namn å person som icke sökt befattningen. Om röstsammanräkningen ger till resultat att sådan person ifrågakommer till förslagsrum, skall det åligga magistraten att inhämta uppgift av honom huruvida han är villig att mottaga kallelsen. Förklarar han sig ej vara villig eller svarar han icke på magistratens förfrågan inom viss tid, betraktas hans namn som obefintligt och ny sammanräkning verkställes.

Beredningen har övervägt, om icke rätten att rösta på personer utom sökandenas krets borde upphöra. Som framgår av beredningens betänkande framställdes under förarbetena till 1921 års lag från flera håll yrkanden i sådan riktning. Föredragande departementschefen erinrade emellertid, att exempel kunde anföras på att personer som varit synnerligen lämpliga som borgmästare icke velat anmäla sig som sökande men sedermera då röstningen medfört att de kunnat uppföras på förslag ställt sig till förfogande och även blivit utnämnda till befattningen. Då rätten att rösta även å annan än sökande alltså i vissa fall varit till fördel, fann departementschefen valrätten i fråga om borgmästartjänst icke böra begränsas till de sökande. Även beredningen har, under hänvisning till vad sålunda yttrades, ansett övervägande skäl tala för att den gällande ordningen på denna punkt bibehålles.

I fråga om rådmansval har beredningen däremot ansett, att valrätten borde begränsas på sätt som nyss angivits. I förslaget stadgas därför, i anslutning till vad nu gäller om val av rådman i Stockholm, att valsedel vid rådmansval icke må upptaga någon som ej anmält sig som sökande till befattningen.

Även beträffande valsedlarnas innehåll i övrigt samt sättet för röstberäkningen överensstämmer förslaget med 1921 års lag.

Under 9—11 §§ innehåller förslaget slutligen vissa stadganden angående protokoll över valförrättning samt om klagorätt m. m. Dessa stadganden ansluta sig såvitt angår val av borgmästare till motsvarande föreskrifter i 1921 års lag och beträffande rådmansval till bestämmelserna i lagen den 6 juni 1930 om kommunalstyrelse i stad.

Yttranden.

Över processlagberedningens förslag ha utlåtanden infordrats från rikets hovrätter och samtliga länsstyrelser. Genom länsstyrelserna ha magistraterna och stadsfullmäktige i vissa städer, vilkas hörande kunde anses vara av särskilt intresse, erhållit tillfälle att yttra sig i ärendet. Av denna möjlighet ha vederbörande i allmänhet begagnat sig. Härjämte föreligga yttranden från styrelserna för svenska stadsförbundet och föreningen Sveriges stadsdomare.

Såvitt angår de allmänna grunderna för förslaget har detsamma i flertalet yttranden tillstyrkts eller lämnats utan erinran.

Magistraten i Umeå har sålunda anfört följande.

Processlagberedningen framhåller i förslagets motiv, att det icke kan bestridas, att de grunder, som nu gälla i fråga om städernas domarval, icke innebära fullgoda garantier för en tillfredsställande rekrytering. Detta sammanhänger i främsta rummet med att den korporation, åt vilken valet är anförtrott, icke äger tillräcklig kännedom om de sökande eller erforderlig sakkunskap för att rätt bedöma deras kvalifikationer såsom domare.

De sålunda framställda erinringarna mot nuvarande ordning äro i stort sett berättigade. Med visst fog torde emellertid kunna påstås, att Kungl. Maj:t på senare tid vid utövandet av sin utnämningsrätt fäst mindre avseende vid de på förslaget uppfördas rösttal än deras kvalifikationer för tjänsten. De allra väsentligaste olägenheterna med den nuvarande ordningen torde på detta sätt hava undanröjts. Å andra sidan kan det ingrepp i den kommunala självbestämmanderätten, som de sakkunnigas förslag innebär, icke anses vara av den beskaffenhet, att förslaget av denna anledning icke bör upphöjas till lag. Sett ur enbart objektiva synpunkter kan den upplysning rörande de sökandes kvalifikationer och lämplighet, som hovrättens yttrande avser att lämna, för de väljande endast vara att hälsa med tillfredsställelse. Även om risk föreligger, att administrativa meriter vid hovrätternas bedömande komma att tillerkännas jämförelsevis ringa värde, förefaller den omständigheten i allt fall komma att sakna betydelse, då det endast torde vara en tidsfråga när stadsdomarnas befattning med administrativa bestyr upphör. Magistraten hyser därför den uppfattningen att det nu framlagda förslaget är väl ägnat att undanröja de olägenheter, som varit förknippade med det nuvarande systemet, och har för sin del icke något att erinra mot att förslaget lägges till grund för lagstiftning i ärendet.

Stadsfullmäktige i Trelleborg ha gjort följande uttalande.

Såsom allmänt omdöme om processlagberedningens föreliggande förslag torde först böra framhållas, att städernas självbestämningsrätt i vissa avseenden väsentligt inskränkts genom förslaget. Detta gäller särskilt i fråga om rådmansval: under det att stadsfullmäktige hittills själva valt dessa befattningshavare, skulle fullmäktiges befogenhet för framtiden inskränka sig till att upprätta förslag på tre personer av vilka en skulle utnämnas av Kungl. Maj:t. Även den föreslagna regeln, att ansökningar till stadsdomartjänst före valet skulle underställas hovrättens bedömande, måste otvivelaktigt anses innebära en viss försvagning av städernas fria prövningsrätt. Visserligen framhålles uttryckligen, att hovrättens förslag icke är avsett att vara bindande, men detta förhållande torde icke böra tillmätas någon reell betydelse. Det förefaller nämligen knappast troligt, att städerna annat än i sällsynta undantagsfall skulle anse sig kunna gentemot hovrättens auktoritativa uttalande hävda en självständig uppfattning. Då hovrätten torde komma att grunda sitt utlåtande i huvudsak på sökandenas formella meriter, kan följden härav givetvis tänkas bliva, att den särskilt vid borgmästarval önskvärda hänsynen till sökandenas rent personliga egenskaper och förutsättningar för befattningen, ävensom deras speciella meriter på det administrativa och kommunala området icke vinner tillräckligt beaktande. Å andra sidan torde det, såsom beredningen framhållit, i allmänhet innebära en avgjord fördel, att en myndighet med hovrättens kompetens och erfarenhet beredes tillfälle att granska ansökningshandlingarna och avgiva utlå-

tande om sökandenas kvalifikationer. Fördelen med denna ordning torde i själva verket få anses så betydande även för städerna, att den uppväger de påtalade nackdelarna.

Å andra sidan har beträffande principerna för stadsdomartjänsternas tillsättande en *minoritet inom Göta hovrätt* uttalat, att det icke vore lämpligt att domare tillsattes efter val. Domstolarnas verksamhet vore en helt statlig funktion, och de olika principer som gällde vid tillsättning av domartjänster i domsagorna och överdomstolarna å ena sidan samt borgmästare och rådmän å andra sidan berodde på historiska och ej på sakliga skäl. Tillsättning efter val lämnade icke garanti för tillfredsställande rekrytering, även om genom valet endast uppgjordes ett förslag inom vilket den utnämnande myndigheten vore bunden. *Magistraterna i Göteborg* och *Karlskrona* samt styrelsen för *stadsdomarföreningen* ha likaledes anfört, att det principiellt vore oriktigt att domare tillsattes efter val.

Även *Stockholms magistrat* har uttalat den uppfattningen, att det vore riktigast att tillsättningen av de viktigaste stadsdomartjänsterna helt lades i Kungl. Maj:ts hand. I viss anslutning till denna uppfattning har magistraten ifrågasatt, att såvitt anginge tillsättning av rådman skulle meddelas särskilda bestämmelser till förekommande av att Kungl. Maj:t bleve alltför bunden i sin utnämningsrätt. Härom har magistraten anfört följande.

I syfte att de väljande skola erhålla vägledning för bedömande av sökandenas kvalifikationer har processlagberedningen föreslagit, att magistraten skall med eget utlåtande överlämna ansökningshandlingarna till hovrätten samt att hovrätten har att avgiva yttrande rörande sökandena och ordningen mellan de tre, vilka enligt hovrättens mening med hänsyn till förtjänst och skicklighet samt lämplighet i övrigt böra främst ifrågakomma vid valet. Även om det må antagas, att genom sådan vägledning utsikterna väsentligt ökats för att de mest meriterade skola komma att uppföras på förslaget, lärer man dock icke kunna bortse från att det dock i vissa fall kan tänkas att politiska eller möjligen andra ovidkommande synpunkter kunna komma att öva inflytande vid förslagets uppgörande. För den händelse att stadsfullmäktige skulle komma att på samtliga tre platser uppföra sökande, som varken förordats av magistraten eller av hovrätten uppförts bland de tre bäst skickade för tjänsten, synes böra övervägas möjligheten att åstadkomma vissa garantier mot att Kungl. Maj:ts utnämningsrätt bindes så att tillbörligt avseende icke kan fästas å sökandes förtjänst och skicklighet. Magistraten har såsom en utväg att ernå de åsyftade garantierna tänkt sig följande bestämmelser att tillämpas i nyss angivna situation. Sedan protokollet över valförrättningen jämte ansökningshandlingarna kommit Kungl. Maj:t tillhanda, skulle Kungl. Maj:t, efter inhämtande av hovrättens yttrande angående de av stadsfullmäktige föreslagna och deras kvalifikationer i jämförelse med de av hovrätten tidigare förordade, äga med överlämnande av tidigare föreliggande handlingar jämte hovrättens förnyade yttrande förelägga stadsfullmäktige att förrätta nytt val. Även om en procedur sådan som den av magistraten ifrågasatta endast i enstaka undantagsfall skulle behöva tillgripas, förmenar magistraten att redan förefintligheten av antydda bestämmelser skulle verka avhållande på tendenser att låta valutgången bestämmas efter politiska linjer.

Med avseende å tillsättningen av rådmanstjänster ha vidare styrelsen för *svenska stadsförbundet* samt *stadsfullmäktige i Halmstad, Varberg, Örebro* och *Västerås* anfört, att den nuvarande ordningen härför icke borde rubbas, så länge skyldighet kvarstode för städerna att svara för kostnaderna för rådhusrätt och magistrat. Även *stadsfullmäktige i Oskarshamn* och *Lidköping* ha uttalat, att städernas rätt att själva utse rådmän icke borde begränsas.

Å andra sidan har *länsstyrelsen i Jönköpings län* anfört följande.

Rätten att utse rådman har tillkommit städerna själva, varefter fullmakt för den valde utfärdas av länsstyrelse. Enligt förslaget skall nu magistraten först yttra sig om de sökande, varjämte hovrätten skall avgiva yttrande. Den viktigaste förändringen får man dock anse vara, att det val, som tillkommer stadsfullmäktige, icke är definitivt på så sätt, att den som erhållit de flesta rösterna, säkert blir utnämnd till rådman. Utnämningen skulle i stället ske av Kungl. Maj:t och icke av länsstyrelse, därvid Kungl. Maj:t skulle utnämna en av de tre, som uppsatts på förslag av stadsfullmäktige. Detta kan möjligen anses vara ett ingrepp i städernas självbestämningsrätt, i vart fall så länge städerna själva få vidkännas sina rättsskipningskostnader. Denna invändning torde dock ej behöva väga tungt, då ju städerna redan nu ej ha full bestämmanderätt vid val av borgmästare, och för övrigt rättsskipningen i en stad icke är en stadens ensak utan är av större allmän betydelse. Även med den föreslagna ordningen torde städerna, då det gäller rådmännen, ha möjlighet till större inflytande än då fråga är om utseende av borgmästare. Vid val av borgmästare välja stadens röstberättigade medlemmar och då händer ofta, att rösterna bli ganska splittrade. Enär rådmansval förrättas av stadsfullmäktige, kunna dessa bättre tillse, att rösterna tillfalla den, som fullmäktige helst vilja ha till rådman. Vid sådant förhållande torde knappast någon tvekan finnas om att han också blir utnämnd, även om hans formella meriter skulle vara underlägsna en annan sökandes. Skulle meningarna i fullmäktige vara delade, exempelvis efter partilinjer, kan det hända, att den, som erhållit de flesta rösterna ändock ej blir utnämnd. Häremot kan intet vara att erinra, då man måste anse det fördelaktigt att utnämningen sker såvitt möjligt fritt från politiska synpunkter.

Länsstyrelsen i Västmanlands län har i denna del yttrat följande.

Vidkommande tillsättning av rådmän synes visserligen enligt länsstyrelsens förmenande visst avseende böra tillmätas den från städernas sida framkomna oppositionen mot att beröva dem rätten att välja rådmän i samma ordning som nu, Man vill gärna förstå deras önskan att fortfarande få träffa avgörandet och detta så mycket mera som städerna väl i allmänhet hysa den uppfattningen, att ett frånhändande av tillsättningsrätten kan medföra mindre möjligheter för städerna att göra sig gällande, då frågan en gång blir aktuell om reglering stat och kommun emellan av kostnaderna för städernas rättsskipning, en fråga som alltjämt väntar på sin lösning. Om länsstyrelsen likväl, trots det sist anförda, för sin del är mest böjd för att tillstyrka processlagberedningens förslag i fråga om tillsättandet av rådmän, sker detta enär med det alltjämt bibehållna valsystemet städernas berättigade krav på medinflytande vid sagda befattningars tillsättande i tillbörlig grad blir tillgodosett.

I fråga om sättet för utövande av städernas förslagsrätt ha *stadsfullmäktige i Norrköping,* med hänvisning till vad beredningen anfört om svårigheterna för allmänheten att bilda sig en objektiv uppfattning om de sökande

till borgmästartjänst, förklarat sig vilja ifrågasätta om det icke skulle vara lämpligast, att val av borgmästare lika väl som rådmansval finge förrättas av stadsfullmäktige. Genom en dylik anordning, som enligt fullmäktiges uppfattning vore naturlig även från den synpunkten, att det här gällde att välja befattningshavare med likartade arbetsuppgifter, skulle tillika vinnas den praktiska fördelen av ett avsevärt förenklat förfarande vid borgmästarval. *Magistraten i Norrköping* och *stadsfullmäktige i Linköping* ha uttalat sig i samma riktning.

Beträffande förslaget om införande av yttranderätt för hovrätten ha *stadsfullmäktige i Gävle* uttalat, att såvitt anginge rådmansval fullmäktige helst sett, att valkorporationen finge uppgöra sitt förslag utan att de sökande i förväg graderats. Om emellertid ett yttrande av offentlig myndighet ansåges erforderligt även vid rådmansval, ville fullmäktige bestämt förorda att yttrandet finge avgivas av magistraten. Till stöd för denna mening ville fullmäktige åberopa de skäl beredningen anfört för förslaget att låta magistraten yttra sig före hovrättens granskning. Det borde vara mer än tillräckligt att en myndighet yttrade sig. Om vid tillämpning av beredningens förslag magistratens värdering bleve en annan än hovrättens, kunde enligt fullmäktiges uppfattning detta göra den vägledning som yttrandena vore avsedda att utgöra tämligen illusorisk eller rentav verka förvillande och ge upphov till icke önskvärda konfliktsituationer. Även *magistraterna i Norrköping* och *Gävle* samt styrelsen för *stadsdomarföreningen* ha på liknande skäl förordat, att vid rådmansval yttrande över de sökande borde avgivas endast av magistraten.

Stadsfullmäktige i Luleå ha anfört, att enligt fullmäktiges mening övervägande skäl talade för att låta magistraten avgiva yttrande till hovrätten även vid borgmästarval. De skäl beredningen anfört häremot ansåge fullmäktige uppvägas av fördelen, att hovrätten ägde tillgång till magistratens ofta nog på ingående personlig kännedom grundade uppfattning om den särskilda lämplighet för tjänsten som, oavsett rent formella meriter, kunde vara att finna hos någon av sökandena.

Med avseende å den närmare utformningen av bestämmelserna om hovrättens hörande har *Svea hovrätt* anfört följande.

Då borgmästare eller rådman skall väljas, skall enligt 3 och 5 §§ i förslaget hovrätten avgiva yttrande rörande sökandena och ordningen mellan de tre, vilka enligt hovrättens mening med hänsyn till förtjänst och skicklighet samt lämplighet i övrigt för befattningen böra främst ifrågakomma vid valet. Enligt § 28 regeringsformen skall vid alla befordringar avseende endast fästas å de sökandes förtjänst och skicklighet. Med detta grundlagsbud synes ej väl överensstämma att vid sidan av dessa båda befordringsgrunder särskilt nämna lämplighet i övrigt för befattningen. Av motiveringen framgår väl att detta tillägg skett i förtydligande syfte. Det lärer ej heller vara att befara, att hovrätterna skulle av de valda ordalagen föranledas att avvika från innebörden av grundlagsstadgandet, men ur principiell synpunkt inger den valda avfattningen betänkligheter. Den torde ej heller vara påkallad till vägledning för hovrätterna vid förslags upprättande.

Härmed överensstämmande uttalanden ha gjorts av *Göta hovrätt* och *hovrätten för Övre Norrland* samt *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* och *magistraten i Göteborg*. Även styrelsen för *stadsdomarföreningen* har erinrat, att uttrycket lämplighet i övrigt för befattningen kunde ge anledning till tvekan, huruvida däri skulle inrymmas något mera än § 28 regeringsformen innehölle.

Utöver den ändring som sålunda förordats har *Göta hovrätt* ifrågasatt ytterligare en redaktionell jämkning på förevarande punkt. Härom har hovrätten anfört följande.

De sakkunniga anföra, att hovrätten har att ingå i bedömande av samtliga sökandes kompetens och lämplighet, samt att det torde böra bero av omständigheterna i det särskilda fallet, huruvida hovrätten skall yttra sig om lämpligheten hos sådan sökande, som väl funnits behörig men icke av hovrätten satts bland de tre främsta. Vad de sakkunniga sålunda anfört kan icke anses hava kommit till fullt tydligt uttryck i lagtexten, av vilken man kan få den uppfattningen, att vederbörande hovrätt under alla förhållanden skall yttra sig om samtliga sökande. Hovrätten får hemställa, att 3 § måtte något omredigeras, så att avsikten med bestämmelsen framgår tydligt.

Magistraten i Kalmar har framhållit såsom önskvärt, att enhetliga bestämmelser utfärdades till vägledning för värdering av meriter i anledning av tjänstgöring vid skilda slag av domstolar och myndigheter. *Magistraterna i Stockholm, Göteborg* och *Gävle* samt styrelsen för *stadsdomarföreningen* ha understrukit vikten av att hovrätten vid sin bedömning icke underskattade meritvärdet av tjänstgöring vid stadsdomstol.

Den ståndpunkt förslaget intager till frågan om rätt att rösta å annan än sökande har blivit föremål för erinringar i flera yttranden. *Svea hovrätt, en minoritet inom Göta hovrätt, hovrätten för Övre Norrland, länsstyrelserna i Blekinge, Kristianstads, Göteborgs och Bohus* och *Västmanlands län, magistraterna i Göteborg, Malmö, Hälsingborg* och *Landskrona* samt *stadsfullmäktige i Norrköping, Linköping* och *Västerås* ha sålunda hemställt, att valrätten även vid borgmästarval måtte begränsas till kretsen av de sökande.

Till stöd för denna hemställan har *Svea hovrätt* anfört följande.

Bibehållandet av rätten att vid borgmästarval rösta på annan än sökande synes ägnat att avsevärt förringa värdet av den garanti för de sakliga synpunkternas beaktande som hovrättens yttrande har till uppgift att erbjuda. Härigenom lämnas utrymme för en agitation, vid vilken ovidkommande argument allt för lätt kunna få ett avgörande inflytande på valutgången. I motiven hänvisas till möjligheten att efter valet inhämta hovrättens yttrande innan annan än sökande utnämnes. Att förbigå en icke sökande, som vid ett val av denna art kanske fått en överväldigande röstövervikt, kan emellertid visa sig vara förenat med vanskligheter, och om annan utnämnes, kan denne helt oförskyllt komma att sakna det förtroende hos befolkningen, som är så betydelsefullt vid domarämbetets utövande. Den omständigheten att valsedel kan innehålla namnet på allenast en person ökar möjligheterna att giva valutgången en ensidig prägel och därigenom kringskära

Kungl. Maj:ts prövningsrätt. Enligt hovrättens mening tala avgörande skäl för att även vid borgmästarval kräva offentlighetens fulla ljus över förrättningen och sålunda ej medgiva rätt att rösta på annan än den som sökt befattningen och fått sina därvid åberopade meriter före valförrättningen prövade av sakkunnig myndighet.

Hovrätten för Övre Norrland har gjort följande uttalande.

Hovrätten vill allvarligt förorda att lagförslaget ändras därhän att även vid val av borgmästare annan icke må upptagas på förslag än den, som i behörig ordning sökt befattningen. Något legitimt intresse för en person, som reflekterar på en ledig borgmästarbefattning, att icke anmäla sig som sökande och underkasta sig eljest stadgad procedur, torde ytterst sällan kunna angivas. Det synes i själva verket vara ganska anmärkningsvärt att, sedan man först stadgat ett visst ansökningsförfarande och därmed förbunden granskningsprocedur, det stadgade förfaringssättet därefter sättes ur kraft till förmån för en person, som av någon svårförklarlig anledning icke velat från början anmäla sig som sökande. Den föreslagna ordningen synes vara i hög grad ägnad att gynna valmanövrer av det slag som man av omsorg om vårt samhällsskicks sundhet vill hålla borta från det offentliga livet, i all synnerhet vid val av domare. Olägenheterna med att domare överhuvud utses genom val bliva med den föreslagna ordningen betänkligt skärpta.

Beredningen har anfört, att en begränsning av valrätten till de sökande torde vid borgmästarval i vissa fall vara ägnad att motverka valet av den till befattningen lämpligaste. Det är svårt att inse på vad grunder just borgmästarbefattningar härutinnan skulle intaga en särställning.

Magistraten i Malmö har uttalat följande.

Värdet av den garanti, som ligger i hovrättens yttrande, synes i icke obetydlig mån förringas därav att vid borgmästarval möjligheten bibehållits att välja person, som icke sökt tjänsten. Processlagberedningen pekar själv på risken för att en person, som anser sig äga utsikter vid valet men har anledning befara ett för sig ogynnsamt yttrande av hovrätten, ej uppträder som sökande men likväl får förslagsrum. Emellertid framhåller beredningen, att Kungl. Maj:t i sådant fall icke torde underlåta att inhämta hovrättens yttrande angående den nytillkomne kandidaten. Detta må i och för sig vara riktigt. Men har en såsom domare mindre skickad kandidat vid valet erhållit en överväldigande majoritet, kan det falla sig svårt för Kungl. Maj:t att med stöd av hovrättens säkerligen i försiktiga ordalag avfattade yttrande förbigå honom. Det har framhållits, att exempel kunna anföras på att personer, som varit synnerligen lämpliga som borgmästare, icke velat anmäla sig såsom sökande men sedermera, då röstningen medfört, att de kunnat uppsättas å förslag, ställt sig till förfogande och även blivit utnämnda. Härtill må blott erinras, att det är en öppen fråga, huruvida dessa personer ej i laga ordning sökt tjänsten, om annan utväg att erhålla densamma icke stått till buds. Med hänsyn till det anförda anser magistraten, att övervägande skäl tala för att icke bibehålla den nuvarande rätten att välja borgmästare utanför kretsen av de sökande.

Även beträffande förslagets innehåll i övrigt ha vissa erinringar framställts.

Sålunda har *Svea hovrätt* i fråga om 1 § anfört följande.

Om 1 § får fattas efter orden, skulle valproceduren ej kunna sättas i gång förrän den befattning som skall återbesättas redan är vakant. Avfattningen torde böra jämkas till klargörande av att en befattning kan ledigförklaras, så snart det står fast, att nytillsättning skall äga rum, såsom då vederbörande befattningshavare erhållit avsked räknat från viss senare tidpunkt.

Samma mening har uttalats av *Göta hovrätt* och *hovrätten för Övre Norrland* samt *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* och *magistraten i Göteborg.*

Länsstyrelserna i Jönköpings, Örebro och *Västernorrlands län* ha framhållit, att ansökningstiden beträffande här ifrågavarande tjänster syntes kunna sättas till tjugu dagar i likhet med vad som gällde för befattningar vid länsstyrelserna.

Magistraten i Lidköping har i fråga om förslagets bestämmelser angående röstberäkningen anfört följande.

Bestämmelserna i 7 § tredje och fjärde styckena innebära bl. a. en reduktion av röstetalet för den eller dem, som å valsedel upptagits framför den eller de redan placerade. Det synes kunna ifrågasättas, om detta är principiellt riktigt, och om dessa regler verka rättvist. Innebörden av de föreslagna bestämmelserna torde vara för allmänheten mycket svårfattlig, och hela val- och sammanräkningsproceduren skulle betydligt förenklas, om förslagsrummen bestämdes redan i enlighet med de vid en första sammanräkning erhållna resultaten. Fråga är, om icke en sådan ordning också skulle vara mera rättvis.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län har uttalat, att de sålunda anförda synpunkterna syntes förtjänta av beaktande.

Magistraten i Landskrona har förordat, att vid kungörande av borgmästarval i valkungörelsen borde upptagas endast sådana sökande som av hovrätten funnits behöriga till befattningen.

Departementschefen.

I nya rättegångsbalken förutsättes, såsom förut nämnts, att borgmästare och rådmän skola utnämnas av Kungl. Maj:t sedan val dessförinnan ägt rum. I överensstämmelse härmed har processlagberedningen upprättat det förslag till ändrad lydelse av § 31 regeringsformen som av 1944 års riksdag antagits såsom vilande.

I fråga om förfarandet vid valet upptager nya rättegångsbalken icke några bestämmelser utan hänvisar allenast till särskild lagstiftning. Beträffande borgmästarval meddelas för närvarande sådana föreskrifter i lagen den 14 mars 1921 om val av borgmästare i stad med magistrat m. m. Det torde, såsom beredningen framhållit, vara lämpligt, att de erforderliga reglerna om rådmansval förenas med dessa föreskrifter i en gemensam lag om städernas domarval. Det förslag till sådan lag som beredningen utarbetat är upprättat i överensstämmelse med de allmänna principer beträffande tillsättning av stadsdomartjänst, vilka legat till grund för nyssnämnda förslag om ändrad lydelse av § 31 regeringsformen. I vissa yttranden ha erinringar med anledning av nu föreliggande förslag framställts mot att domartjäns-

ter, på sätt förslaget om ändring i regeringsformen förutsätter, skola tillsättas efter val. Någon anledning att på grund av vad sålunda anförts nu överväga en ändring av denna princip synes emellertid icke föreligga. Ej heller lärer det böra ifrågakomma att avvika från föreskriften i nya rättegångsbalken, att rådman tillsättes av Kungl. Maj:t, eller att låta städernas förslagsrätt även beträffande borgmästartjänst utövas av stadsfullmäktige. De allmänna grunder på vilka förslaget till lag om val av borgmästare och lagfaren rådman i stad vilar torde därför böra godtagas.

Vad angår de särskilda bestämmelserna i förslaget synes föreskriften att ansökningar till stadsdomartjänster skola underställas hovrätten för yttrande ägnad att tillgodose önskemålet om bättre garantier för en tillfredsställande rekrytering av dessa tjänster, utan att därigenom städernas självbestämningsrätt trädes för nära. I vissa remissyttranden har förordats, att hovrättens medverkan skulle begränsas till borgmästarval och att vid rådmansval motsvarande uppgift i stället skulle anförtros åt magistraten. I likhet med beredningen finner jag emellertid övervägande skäl tala för att hovrätten avger yttrande även vid rådmansval. Det särskilda intresse, som kan åberopas för att vid sådant val inhämta magistratens mening, torde lämpligast tillgodoses genom att magistraten, på sätt beredningen föreslagit, får tillkännagiva sina synpunkter i utlåtande till hovrätten. Visserligen har häremot erinrats, att svårigheter kunde uppstå, om hovrätten och magistraten vore av olika mening, men avgörande vikt torde ej böra fästas vid denna omständighet. Jag vill framhålla, att magistraten icke bör anses pliktig att i fråga om samtliga kandidater angiva den ordning, i vilken magistraten anser dem böra ifrågakomma.

I ett av de inkomna yttrandena har uttalats, att det vore önskvärt, att magistraten avgåve utlåtande till hovrätten även vid val av borgmästare. Som beredningen närmare utvecklat tala dock särskilda skäl mot en sådan ordning, och jag har därför icke ansett mig böra upptaga detta förslag.

Anledning torde icke föreligga att, såsom ifrågasatts av Stockholms magistrat, meddela bestämmelser om rätt för Kungl. Maj:t att förordna om nytt val, därest stadsfullmäktige vid rådmansval på samtliga förslagsrum uppfört sökande, som varken förordats av magistraten eller av hovrätten uppförts bland de tre främsta.

Beträffande innehållet i hovrättens yttrande, som icke skall kunna överklagas, har beredningen erinrat, att ett tidigare sakkunnigförslag, enligt vilket hovrätten skulle upprätta förslag å de tre sökande som med hänsyn till förtjänst och skicklighet främst borde ifrågakomma till befattningen, framkallat farhåga att frågan om sökandenas kompetens från administrativa och kommunala synpunkter icke komme att bliva tillbörligt beaktad. För att starkare framhålla att även dessa synpunkter borde komma till sin rätt har beredningen givit sitt förslag den avfattningen, att hovrätten skall avgiva yttrande rörande sökandena och ordningen mellan de tre, vilka enligt hovrättens mening med hänsyn till förtjänst och skicklighet samt lämplighet i övrigt för befattningen böra främst ifrågakomma vid valet. Häremot har i vissa

remissyttranden erinrats, att omnämnandet av lämplighet såsom särskild befordringsgrund vid sidan av förtjänst och skicklighet icke stode i överensstämmelse med § 28 regeringsformen. Jag finner denna erinran befogad. Kravet på skicklighet lärer utan något förtydligande tillägg innefatta krav på förmåga och lämplighet beträffande samtliga de funktioner som äro förknippade med den sökta befattningen. I de av Svea och Göta hovrätter samt hovrätten för Övre Norrland avgivna yttrandena har också framhållits, att särskild föreskrift i detta hänseende icke vore erforderlig till vägledning för hovrätterna. Enligt Svea hovrätts mening låge det i sakens natur, att hänsyn måste tagas även till tjänstemeriter på det administrativa området och av sökande åberopad särskild förtrogenhet med förhållandena i den stad, där befattningen skulle tillsättas.

Med anledning av vad Göta hovrätt i övrigt anfört rörande avfattningen av nu ifrågavarande bestämmelse vill jag framhålla, att det stundom kan vara önskvärt att hovrätten i en eller annan form uttalar ett omdöme om samtliga sökande. Med hänsyn härtill och då enligt beredningens förslag möjlighet föreligger att göra hovrättens uttalande om mindre kvalificerade sökande relativt summariskt, torde det icke finnas anledning att omredigera stadgandet i den riktning hovrätten antytt.

Ej heller synes det vara erforderligt att, såsom jämväl ifrågasatts, utfärda särskilda bestämmelser till vägledning för värdering av meriter i anledning av tjänstgöring vid skilda slag av domstolar och myndigheter. Jag förutsätter, att hovrätterna icke skola, med undervärdering av andra meriter, komma att ensidigt fästa avseende vid tjänstgöring inom den statliga domarkarriären.

I några remissyttranden har såvitt angår borgmästarval erinrats, att värdet av den garanti, som låge i hovrättens yttrande, ej obetydligt förringades av att möjlighet bibehållits att rösta även på personer som icke sökt befattningen. I detta hänseende har framhållits, att den som ansåge sig äga utsikter vid valet men befarade ett för honom ogynnsamt yttrande av hovrätten, kunde undandraga sig hovrättens prövning genom att icke uppträda som sökande. Emellertid har, såsom beredningen framhållit, rätten att rösta å annan än sökande i vissa fall visat sig vara till fördel, enär därigenom till borgmästare kunnat förvärvas personer som varit synnerligen lämpliga för befattningen men av särskilda skäl icke velat anmäla sig som sökande. Häremot har invänts att dessa personer måhända skulle öppet framträtt såsom sökande, om annan utväg att erhålla tjänsten icke stått till buds. De omständigheter som kunna föranleda vederbörande att intaga en avvaktande hållning kunna dock stundom för honom vara ganska vägande. Det förtjänar även framhållas, att det för de röstberättigade av olika anledningar kan bliva betydelsefullt att vid valet kunna gå utanför de sökandes krets, t. ex. om någon som ansetts självskriven avlider, får annan tjänst eller eljest drager sig tillbaka. Det kan då vara önskvärt, att någon väl kvalificerad domare kan vidtalas att ställa sig till förfogande. Jag har av dessa skäl icke ansett mig böra frångå beredningens ståndpunkt, som överensstämmer med gällande lag. Kommer någon som icke sökt borgmästartjänsten på förslag, torde Kungl. Maj:t icke

underlåta att, om det kan vara av betydelse, inhämta hovrättens yttrande om honom.

Med anledning av de erinringar som i övrigt framställts i remissyttrandena vill jag framhålla, att tillräckliga skäl icke torde föreligga att låta förfarandet för återbesättande av ledigbliven befattning taga sin början tidigare än nu eller att förkorta ansökningstiden till tjugu dagar. Fråga om anstånd med befattnings återbesättande kan ofta uppkomma först på ett ganska sent stadium, och den jämförelsevis långa ansökningstiden torde vara behövlig på grund av de speciella förhållandena vid borgmästarval. Att föreskriva en särskild, kortare ansökningstid vid rådmansval torde återigen icke vara motiverat. Ej heller har jag ansett lämpligt att förorda någon ändring av förslagets bestämmelser angående röstberäkningen, vilka oförändrade upptagits från 1921 års lag, eller att meddela föreskrift om att i kungörelse om borgmästarval skulle upptagas endast sådana sökande som hovrätten funnit behöriga till tjänsten.

Även vad beredningen eljest föreslagit har synts mig lämpligt och torde böra genomföras. I redaktionellt avseende lärer emellertid förslaget böra underkastas en överarbetning. Bland annat torde för vinnande av större överskådlighet de närmare bestämmelserna om förfarandet vid borgmästarval och vid rådmansval böra upptagas i skilda avdelningar.

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet utarbetats förslag till *lag om val av borgmästare och lagfaren rådman.*

I *1 §* av detta förslag har såsom första stycke upptagits en allmän bestämmelse, att då befattning som avses i lagen blivit ledig, val skall äga rum för upprättande av förslag till befattningens besättande. Andra stycket, som bland annat tillägger Kungl. Maj:t befogenhet att förordna om uppskov med befattningens besättande, motsvarar 1 § andra stycket i beredningens förslag.

Under *2 §* ha upptagits de bestämmelser om ledighetens kungörande m. m. som i beredningens förslag ha sin plats i 1 § första stycket. I departementsförslaget har ansökningstiden bestämts till en månad i stället för nu trettio dagar.

I *3 §* av departementsförslaget stadgas skyldighet för magistraten att överlämna inkomna ansökningshandlingar till hovrätten samt att, i fall då det är fråga om rådmanstjänst, till hovrätten avgiva utlåtande om de sökande. Härjämte meddelas föreskrifter om innehållet av hovrättens yttrande. Paragrafen motsvarar 3 § första stycket första punkten och 5 § i beredningens förslag.

Bestämmelserna i *4—10 §§* motsvara med vissa jämkningar i fråga om sättet för kungörande av borgmästarval de föreskrifter angående sådant val som upptagits i 2 §, 3 § första stycket andra punkten och andra stycket samt 4, 6, 7, 9 och 10 §§ i beredningens förslag. Såvitt dessa paragrafer i beredningens förslag inehålla stadganden om rådmansval ha de ersatts med *11—14 §§* i departementsförslaget.

Slutligen ha såsom *15* och *16 §§* i departementsförslaget upptagits de för borgmästarval och rådmansval gemensamma bestämmelser som i beredningens förslag ha sin plats i 8 och 11 §§.

Härefter hemställer föredraganden, att förenämnda inom justitiedepartementet upprättade lagförslag måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande under förutsättning att av riksdagen såsom vilande antaget förslag till ändrad lydelse av § 31 regeringsformen varder slutligen godkänt.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Bertil Crona.

Stockholm 1945. Kungl. Boktryckeriet P. A. Norstedt & Söner.
450329